

Tussen kunst en wetenschap

Gents Universiteitsmuseum omarmt de twijfel

Het Gentse museumlandschap krijgt er deze maand een opmerkelijke nieuwkomer bij. Het Gents Universiteitsmuseum (GUM) is meer dan een wetenschapsmuseum. Het museum geeft een inkijk in de unieke wetenschappelijke collecties van de universiteit, van biologie en geneeskunde tot etnografie en archeologie, maar doet dit door een hedendaagse kunstbril. Curator Marjan Doom weet al langer dan vandaag dat wetenschap en kunst dichter bij elkaar aanleunen dan velen denken.

TEKST: CELINE DE GEEST

De voorbije jaren kon men al proeven van de aparte aanpak van het nieuwe museum, onder andere met de installatie van *vinvis Leo* in de Sint-Baafskathedraal in 2018. De *vinvis* die op de voorsteven van een schip in de kathedraal tentoongesteld en begeleid door een gedicht van Peter Verhelst.
© Foto: Mirjam Devriendt.

De collectie van het GUM is zo oud als de universiteit zelf. Koning Willem I stichtte het instituut in 1817, en vond dat bij een universiteit een collectie hoorde. Hij doneerde zelf het eerste deel van de collectie, die het onderwijs en onderzoek aan de universiteit moest ondersteunen. Gaandeweg kocht de universiteit objecten, maakten haar onderzoekers zelf onderzoeksobjecten, en kreeg ze schenkingen, zodat de teller vandaag op om en bij de 400.000 objecten staat. Ook enkele kunstcollecties belandden in de afgelopen 200

jaar bij de universiteit. Marjan Doom: “De schenkingen van kunstcollecties maken het kleinste deel uit van de collectie, maar zien we naarmate onze zichtbaarheid groter wordt wel stijgen. Wij zijn een belangrijke erfgoedbeheerder geweest, maar profileren ons nu nadrukkelijk als culturele speler, en dat helpt. De laatste grote collectie die aan de universiteit werd geschonken, is de collectie van architect Charles van den Hove. Dat is een behoorlijk interessante collectie, met onder andere een aantal Kiefers.” Naast deze topstukken moet de Gentse collectie

Naast de topstukken moet de collectie het vooral hebben van haar uitzonderlijke diversiteit, die tal van disciplines omarmt.

het vooral hebben van haar uitzonderlijke diversiteit, die tal van disciplines omarmt.

Leve de twijfel

Lange tijd was het moeilijk om een overzicht van de collectie te krijgen, die verspreid was over gangen van faculteiten en stoffige professorenkantoren. Sommige stukken werden nog gebruikt voor onderwijs. Dankzij de inspanningen van een gepassioneerde groep onderzoekers binnen de universiteit zag het bestuur in dat het tijd werd om de collectie een vaste plek te geven. Een zorgvuldig uitgekozen permanente collectie van 800 voorwerpen krijgt nu onderdak in het GUM, middenin de Gentse Plantentuin. Het GUM maakt straks deel uit van het toekomstige Museumplein, samen met de kunstmusea S.M.A.K. en MSK Gent. Maar is een wetenschapsmuseum daar niet de vreemde eend in de bijt? “Voor mij liggen kunst en wetenschap helemaal niet ver uit elkaar”, stelt Marjan Doom. “Wetenschap is een manier om te kijken naar de realiteit. De kunst kan die blik verruimen en verrijken. Exclusief de wetenschappelij-

ke kijk tonen, zoals in veel wetenschapsmusea de norm is, vind ik bijna dogmatisch. Het GUM omarmt de twijfel.”

Berlinde De Bruyckere

Gevraagd naar hoe ze als academica in de kunstwereld terechtkwam, begint Doom meteen over haar ontmoeting met Berlinde De Bruyckere. “Mijn passie voor tentoonstellingen maken en projecten op poten zetten komt voort uit samenwerkingen met kunstenaars. Toen ik nog doctoreerde in de dierengeneeskunde kwam Berlinde bij onze onderzoeksgroep terecht, op zoek naar hulp met de paardenlichamen die ze in haar werk gebruikte. Een week lang werkten we zij aan zij in de dissectiezaal. Zij leerde mij op een andere manier kijken en mijn oogkleppen vielen af. Eerst zag ik enkel lichamen met spieren en bloedbanen en zenuwen, en wist ik perfect hoe alles liep, maar ineens had ik ook aandacht voor de vorm. Al snel ontdekte ik dat ik niet meer terug kon naar die puur weten-

Curator Marjan Doom.
© Foto: Sophie Nuytten.

De eerste Van Leeuwenhoek-microscop, naar alle waarschijnlijkheid gemaakt door Antoni van Leeuwenhoek, Delft, ca. 1650. Messing en glas, 7,5 x 2,7 x 2,7cm. © GUM.

Allié Maillard, Craniometer, Parijs, 2e helft 19e eeuw. Met dit hoofddeksel mat psycholoog Jules Van Biervliet het schedeloppervlak van zijn patiënten. 26 x 35 x 33 cm. © GUM.
© Foto: Benn Deceuninck.

Jan van Eyck, 'Madonna met kanunnik Van der Paele', 1436. Bewerking met geometrische schema's in compositie en perspectief door Patrick Seurinck. © arch. Patrick Seurinck - Musea Brugge, www.lukasweb.be – Art in Flanders. © Foto: Hugo Maertens.

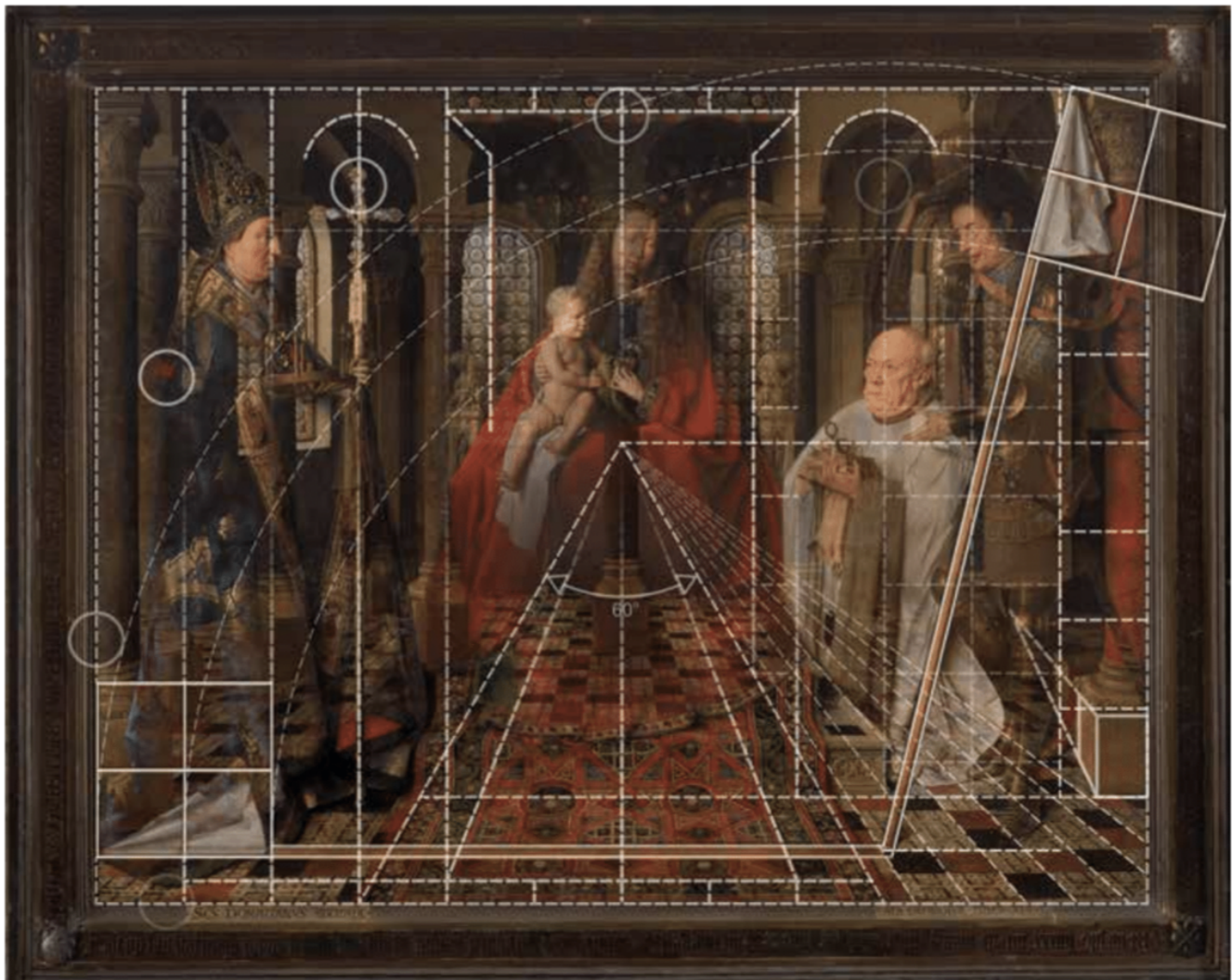
schappelijke blik. Het spelen met de schoonheid die ook in wetenschap zit, voedde in mij een nood om tentoonstellingen te organiseren. Dat

Het GUM maakt straks deel uit van het Museumplein, samen met het S.M.A.K. en MSK Gent.

is ook een manier om wetenschap te delen met mensen: de schoonheid die ik ervaarde, wou ik overbrengen.”

Van Eyck is here

Enkele werken van De Bruyckere bevinden zich in de universitaire collectie, maar de eerste tijdelijke tentoonstelling staat in het teken van Van Eyck. In deze pop-up expo in het kader van het themajaar 'OMG! Van Eyck was here' zet het GUM de architectenbril op om Jan Van Eycks schilderkunst te onderwerpen aan een wetenschappelijke analyse. Kende Van Eyck inderdaad de wetten van het perspectief niet, zoals algemeen wordt aangenomen? Waarom voelt zijn werk dan zo harmonieus aan? Archi-

tect Patrick Seurinck ging samen met studenten uit de architectuuropleiding van de UGent aan de slag met deze vragen in zijn kunsthistorisch onderzoek. Hij formuleerde een krachtige hypothese, waarin Jan Van Eyck verschijnt als een wetenschapper-kunstenaar die voorzichtig schipperde tussen de wetten van de harmonie en die van het perspectief. Voor de scenografie werkte hij samen met studenten uit de architectuuropleiding van de UGent.

Van Oceanië tot Ivoorkust

Ook voor de liefhebber van etnografische kunst lijkt het museum boeiend te worden. De collectie bevat naast kunstwerken ook gebruiksvoorwerpen en rituele objecten. De meeste ervan zijn afkomstig uit Oceanië en een kleiner deel uit Ivoorkust. De oorsprong van deze voorwerpen valt te verklaren door de specialisaties van de Gentse onderzoekers uit het verleden. Zo was het professor Frans Olbrechts, één van de founding fathers van de etnografie, die zich voornamelijk op Ivoorkust richtte. “Bij veel objecten weten we heel weinig over de weg die ze hebben afgelegd”, vertelt Marjan Doom. “Het onderzoek wordt uitgevoerd door het collectiebeheer, bijgestaan door vrijwilligers. Zo wordt er hulp gevraagd aan ‘source communities’: lokale gemeenschappen die meer context kunnen bieden.” Het recent oploaiende restitutedebat wil het GUM actief aangaan: “We steken niet weg dat deze objecten er zijn en dat we niet van alles weten waar het vandaan komt, of hoe het hier precies terecht kwam. Ik denk dat we ze mogen tentoonstellen als we kaderen wat we niet weten. Op dit moment zijn er geen vragen tot restitutie, maar als die er komen staan we daarvoor open. We zijn er ons van bewust dat met onze zichtbaarheid de kans op een vraag groeit.”

Tweelingbeeld

De interessantste stukken in het GUM bevinden zich op het kruispunt van wetenschap en schoonheid. Het Senufo Tweelingbeeld is een mooi voorbeeld van een esthetisch object dat verbazing, verwondering en nieuwsgierigheid teweegbrengt. Het West-Afrikaanse Senufo-volk schrijft grote krachten toe aan tweelingen. Je houdt ze maar beter te vriend, bijvoorbeeld door ze allebei evenveel liefde en aandacht te geven. Het houten tweelingenbeeld stond in de ouderlijke woning van een tweeling, en moest de ouders constant herinneren aan die evenwichtsoefening. Onder de andere favoriete topstukken van Marjan Doom bevinden zich ook nog de eerste microscoop van Van Leeuwenhoek en het paard van dr. Louis Auzoux. “Dit mid-19e-eeuwse anatomisch model van een levensgroot paard in papier-maché, is vol-

Senufo Tweelingbeeld, Siempurgo, Ivoorkust, begin 20e eeuw. Hout, 108 x 35 x 15 cm. © GUM.
© Foto: Benn Deceuninck.

Het Senufo Tweelingbeeld is een mooi voorbeeld van een esthetisch object dat verbazing, verwondering en nieuwsgierigheid teweegbrengt.

ledig te demonteren in verschillende stukken. De modellen van de Franse anatoom zijn stuk voor stuk prachtige onderzoeksinstrumenten, allemaal met de hand geschilderd. Van dit paard zijn over de hele wereld maar 5 exemplaren bekend.”

BEZOEKEN
GUM - Gents
Universiteitsmuseum
Ledeganckstraat 35
Gent
www.gum.gent
Openingsweekend 21 & 22-03
‘Van Eyck in de diepte’
21-03 t/m 31-12